

Els fets de maig de 1937 a Lleida.

La perspectiva d'UHP

Albert Royo Campo

RESUM

Es tracta d'un estudi parcial de la temàtica exposada que s'ha tractat des de la perspectiva socialista del PSUC i del seu sindicat, la UGT. Per fer-ne l'anàlisi, s'ha hagut d'anar a consultar l'òrgan de comunicació a Lleida, el diari *UHP*. La consigna principal que el diari reitera dia rere dia era la de mantenir una rereguarda unida, sense conflictes i preparada per ajudar el front. D'altra banda, l'atac i la veritable ironia d'entendre el POUM com una força revolucionària va ser l'altra constant del moment. Es fa, doncs, un exercici enfocat des d'una perspectiva que, però, no impedeix comprendre les altres. Útil per observar les relacions entre les diverses tendències polítiques i treballadores de Lleida i per aclarir el panorama social i polític d'uns mesos molt conflictius.

PARAULES CLAU

UHP, PSUC, UGT, POUM, Fets de Maig, 1937, Lleida, unit, rereguarda, contrarevolució, feixisme, trotskisme, anarquisme, front, Barcelona.

ABSTRACT

This is a partial study of the thematic exposed cause it has treated since the socialist prospect of the PSUC and of his union, the UGT. To analyze it has to go to consult the organ of communication in Lleida, the daily *UHP*. The main checkroom that the newspaper reiterates day after day was the one to keep a rearguard joined, without conflicts and prepared to help the front. For other band, the attack and the true irony the POUM understood as a revolutionary strength was the other constant of the moment. It becomes, then, an exercise focused since a prospect that, however, does not prevent to grasp the others. Useful to observe the relations between the diverse political trends and working of Lleida and to shed light on the social and political panorama of some very conflictive months.

KEYWORDS

UHP, PSUC, UGT, POUM, Fets de Maig, 1937, Lleida, unitat, rearguard, contra-revolution, fascism, trotskism, anarchism, front, Barcelona.

Des del mateix cop d'Estat, el 18 de juliol de 1936, les friccions i divergències entre les diverses forces obreres i sindicals — que havien pres el carrer i regentaven el poder — i les polítiques — sobrepassades tant per l'alçament militar com pel desbordament de les masses — varen ser més o menys constants a la rereguarda. Malgrat tot, aquestes diferències varen anar perpetrant-se en el temps i a mesura que la pugna es definia i consolidava. Des de molts sectors i àmbits s'iniciaren crides a l'honestat i la serenitat: «totes les formacions es confessaven partidàries de la unitat i de la col·laboració» per mantenir una rereguarda forta que ajudés els diversos fronts a resistir i atacar l'enemic feixista, autèntic enemic comú. Tanmateix,

[...] anarquistes, pumistes i comunistes no havien cessat d'entrecruar-se polèmiques servint-se d'un llenguatge molt dur i ofensiu que volia ser irònic [...] Els psuquistes acusaven el POUM de trotskisme [...] Pels pumistes, el PSUC i la UGT eren un cau de burgesos, reformistes i contrarevolucionaris [...] Per la seva banda, la CNT també reivindicava el contingut revolucionari de la guerra, per tant també s'enfrontava al PSUC [...] (SAGUÉS 2003: 130–131).

Per fer aquesta ressenya, doncs, servidor ha volgut fer-ho emprant com a eix de la dissecció *UHP*, òrgan d'expressió del PSUC i del seu sindicat, la UGT, a Lleida (fig. 1). *UHP* (*Unión Hermanos Proletarios* o *Unión de Hermanos Proletarios*) volia representar una crida a la unitat de tots els obrers, proletaris i camperols amb el màxim objectiu de canviar el sistema anterior al cop d'Estat feixista. Tot i així, *UHP* no deixava escapar l'oportunitat per criticar, ironitzar, menysprear o insultar, els mateixos a qui demanava la unitat indispensable per vèncer. Un bon exemple d'això succeeix el dimarts 4 de maig de 1937, el dia després de l'inici dels Fets. *UHP* reiterava les crides indignades sobre les víctimes de la rereguarda i proclamava que «por la dignidad de la Revolución popular, por la unidad obrera y antifascista, por el triunfo de la guerra, es preciso acabar con los choques sangrientos y con el desorden público» (*UHP*, 4/V/1937, núm. 234, p. 1).

Nogensmenys, però, tres dies abans, en la festivitat obrera de l'1 de maig, el mateix diari ironitzava amb sang freda i molt de sarcasme sobre el resultat de la celebració organitzada pel POUM per als seus militants. En aquest article s'anuncià que:

«“el Partido de la Revolución” —en referència irònica al POUM— tuvo que suspender el monumental acto, debido al exceso de concurrencia, ya que según referencias fidedignas los asistentes no llegaban, incluidos los oradores y sus familias, a la cincuentena».

A més, demanava a Adelante, mitjà escrit del POUM, que edités els discursos dels ponents que no va poder escoltar la població de Lleida «cuya ansiedad en este sentido es notoria» (UHP, 1/V/1937, núm. 231, p. 2). Finalment, tot i que ja no fos novetat, els psuquistes acabaren «vaticinant» la mort dels poumistes a causa de, segons afirmen, la seva incansable política trotskista.

Una altra de les preocupacions de l'òrgan socialista era la manca d'organització i d'administració de la rereguarda. Ja des dels darrers mesos de 1936 es reclamava la creació d'una potent indústria de guerra a Catalunya i la preparació perspicax de les reserves. També seguia amb la consigna de la unitat antifeixista per sobre de tot. La idea era constituir un Front Popular amb la finalitat de crear el Partit Únic del Proletariat i seguir així els postulats soviètics que imitaven. Així mateix, s'apostava per la unitat dels sindicats i les joventuts, la qual era necessària tant al front com a la rereguarda per vèncer l'enemic que:

«subsiste con una fuerza extraordinaria. ¡Qué duda cabe! Ochenta mil hombres y cien aviones son un hueso duro de pelar, sobre todo contando, como les ocurre, con una dirección militar única y con una disciplina indiscutida, absoluta» (UHP, 3/V/1937, núm. 233, p. 1).

Això és el que el PSUC i la UGT desitjaven, reclamaven i consideraven indispensable per obtenir la victòria: la direcció única i la disciplina.

Igualment, però, UHP no permetia crítiques o atacs de les altres formacions sindicals, obreres i polítiques i li costava molt poc entrar al joc de l'enfrontament verbal. Per exemple, criticà *Solidaridad Obrera* perquè aquest òrgan va titllar UHP, i per extensió el PSUC i la UGT, de fer gala d'un «antifascismo abstracto» (UHP, 3/V/1937, núm. 233, p. 2). Per contra, UHP es defensà manifestant la seva disconformitat cap a una política de coacció que tenia com a fi acabar amb la unitat popular a més d'esborrar el mot «antifeixista». Segons UHP, aquesta política coercitiva tenia la intenció d'acabar amb les relacions socials, econòmiques i ideològiques que l'antifeixisme representava i havia creat. PSUC, UGT i UHP, afins a la petita burgesia en la unitat antifeixista i popular, sabien que els atacs que rebien podien causar confusió als sectors petitburgesos i que aquests retiressin el seu suport a la causa socialista i revolucionària. Aquest atac concret, incentivat

pels anarquistes, va fer que UHP es dirigís a la CNT amb ànims de seguir en la línia de la unitat. Demanà als cenetistes la creació d'un pensament únic i no dual, com s'intentava, i titllava l'organització anarquista d'influenciar la societat segons els seus interessos. Aquesta unitat antifeixista fou més latent i es va buscar d'una manera molt més enèrgica als despatxos que no pas al carrer fet que pot mostrar-se estrany *a priori*, ja que el caràcter de la majoria de les organitzacions que controlaven el poder, en aquell moment, s'esdevenia proper a les masses, però hom no s'ha de deixar enganyar. Un fet simbòlic d'aquesta unitat als despatxos es va donar el dilluns 3 de maig de 1937. El Comissari de la Generalitat i Comissari d'Ordre Públic, Joaquim Vilà, va convocar una reunió amb el Conseller de Defensa i el de Seguretat Interior així com també amb representants de la CNT, la FAI, la UGT, el PSUC, la Unió de Rabassaires (UdR) i ERC. Mentrestant, però, pels carrers de Lleida la tensió creixia a passes agegantades i els enfrontaments verbals aviat varen esdevenir tirotejos i baralles.

Per exemple, un cenetista anomenat Llop tirotejà a la veu «d'alto» dos republicans que sortiren del casal de les Joventuts Republicanes de Lleida. Aquests eren Marcel·lí Cid i Eustaqui Flor, que varen morir. En el seu funeral i enterrament l'aglomeració de gent fou més que notable conformada en majoria per obrers antifeixistes. L'ocasió va ser aprofitada per desenvolupar una manifestació improvisada que va aplegar milers de persones vers la situació de tensió i conflictivitat que es vivia a la rereguarda. Llop, però, anava acompanyat de dues persones més. El pare d'en Marcel·lí també fou atacat, ja que era amb els joves en el moment del dispar. Llop fou arrestat (UHP, 4/V/1937, núm. 234, p. 1; SAGUÉS 2003: 140). Després d'aquesta acció al carrer, UHP creia necessari estretir la mà entre el poble i la Generalitat per confluïr en l'ordre públic necessari i imprescindible. No obstant això, les mesures per guarnir la rereguarda es donaven molt sovint en comptagotes. Des del consistori lleidatà s'imposaven certes mesures que no eren pas aprovades per tothom. UHP anuncià el mateix dia 3 la creació d'un impost especial de guerra que requeria sobre els comerciants, industrials, empreses i col·lectivitats i consistia en l'obligatorietat de declarar el volum d'operacions realitzades per aquests sectors durant el mes anterior amb la intenció d'intensificar el control sobre les reserves i les existències amb les quals es comptaven. Altrament, des de la Generalitat es reclamava instrucció premilitar a la rereguarda amb la formació de diversos grups d'instrucció, els quals havien de presentar informació detallada sobre l'activitat. Per contra, no només UHP criticava l'estat en el qual es trobava submergida la rereguarda. D'altres òrgans d'expressió com *Treball*, des de la ploma de Julio Sanz, afirmava que «Barcelona tiene deseos de que se acabe la guerra. Pero no de acabarla» (UHP, 3/V/1937, núm. 233, p. 3). Ell mateix diu que Catalunya restava massa preocupada i entestada a gastar i malgastar les energies a fer la revolució quan la premissa principal havia de ser guanyar la guerra. La revolució, diu Sanz, és el que feia Madrid amb la seva defensa heroica i incansable durant els mesos de front que suportava. Finalment, sentenciava que «con la moral de Madrid se ganen las guerras y triunfan las revoluciones. Con la moral de Barcelona se pierde la guerra y la revolución» (UHP, 3/V/1937, núm. 233, p. 3).

Fig. 1: Portada d'UHP. Foto: Albert Royo.

El diumenge 2 de maig es varen reunir de nou a la Comissaria de la Generalitat representants de la Comissaria de Defensa i de Seguretat Interior, així com també de les organitzacions locals. El motiu de la reunió fou examinar la situació del Castell de Lleida, la mateixa ciutat i les comarques limítrofes. Es convenia a superar el nerviosisme actual després d'acordar que no hi havia motiu per a l'excitació popular. Finalment, es prengué la decisió de constituir una Comissió que regulés i controlés les diferents organitzacions perquè suprimissin les mesures adoptades. Així doncs, esdevenia una mesura més per intentar arribar a la unitat obrera i antifeixista.

“Mentrestant, el PSUC i la UGT idearen el Pla de la Victòria, un programa de lluita coordinada entre el front i la rereguarda

Les discrepàncies entre el front i la rereguarda seguien creixent exponencialment. Ara era el Cap de la 27a Divisió (*Karl Marx*), José del Barrio qui redactà un escrit, publicat per *UHP*, en el qual recriminava a sindicats i comitès que volguessin retenir els homes a la rereguarda després que aquests haguessin esgotat els permisos rebuts i haguessin de tornar a la línia de foc, cosa que debilitava la lluita directa i el mateix front.

Mentrestant, el PSUC i la UGT idearen el *Pla de la Victòria*,

un programa de lluita coordinada entre el front i la rereguarda que responia a cinc punts principals: la constitució d'un autèntic govern antifeixista, l'establiment d'un ordre públic popular, la creació d'un Exèrcit Regular, d'una autèntica indústria de guerra i els valors de l'honestetat i el sacrifici. En aquest sentit, l'article seguia escrivint el que, diu, volia Catalunya en afirmar que el país volia «[...] la victòria sobre el fascisme. Por medio de la unidad más efectiva, leal con responsabilidad, con dignidad, sin vergüenzas colectivas» (*UHP*, 3/V/1937, núm. 233, p. 5). Criticà que al front d'Aragó no s'implantés amb disciplina i claredat l'Exèrcit Regular Popular i titllava de sectari el comportament que hi havia, que seguia comandat per columnes de partits i sindicats com en les primeres setmanes de la guerra. Per altra banda, definia com a sabotatge la no preparació militar de les reserves que es volia dur a terme. Són diversos els exemples que *UHP* oferia al voltant de la qüestió, però no acabà d'explicar a quins sectors es referia. Pot ser que fos a totes les organitzacions polítiques i obreres que mai no s'havien acabat de posar d'acord tot i la voluntat d'uns i altres o es pura casualitat que un cenetista disparés vers un republicà? Cert és que gran part de la societat lleidatana, sobretot obrers, camperols, petitburgesos, aprofitaven aquests fets per condemnar-los espontàniament mentre es retia homenatge a les víctimes. Però, no són les forces partidistes les qui negaven aquesta unitat als obrers? No podrien ser les desavinences *dels de dalt* les qui pertorbessin les seves masses? *UHP* escrivia el que «el pueblo de Lérida opina» (*UHP*, 4/V/1937, núm. 234, p. 1), però el PSUC i la UGT l'escoltaven? Són qüestions que sobresurten de la subjectivitat de la qual s'envolta *UHP* a causa dels seus postulats polítics i ideològics, que són, tanmateix, l'objecte d'estudi d'aquest treball.

En el número publicat el dimarts 4 de maig, *UHP* tornà a fer referència a la reunió celebrada el dia 2. El motiu era la denúncia que el diari feia sobre *Acracia*, mitjà escrit de la CNT, per un comunicat anònim que va publicar en referència a la presa de l'edifici de la Telefònica a Barcelona. Per a *UHP* aquest escrit «constituye un verdadero motivo para la agitación irresponsable y para la

provocación» (*UHP*, 4/V/1937, núm. 234, p. 2) amb la qual cosa es contradieien i s'obviaven els acords presos en la reunió del dia 2. El fons del missatge, però, esdevenia l'ocupació de l'edifici de la Telefònica de Barcelona per part del Govern de la Generalitat quan aquest restava en possessió dels anarquistes. El pretext utilitzat per la Generalitat fou la necessitat extraordinària de disposar de comunicació amb les altres zones republicanes. Els anarquistes i *Acracia*, segons relata *UHP*, varen entendre aquest acte com una ocupació sense el seu consentiment ni sense el de la resta de forces polítiques i obreres. *UHP* replica que: «lo realizado no constituye, como dice *Acracia*, una falta de respeto al pueblo, sino, precisamente la aplicación de la política que el pueblo quiere» (*UHP*, 4/V/1937, núm. 234, p. 2). Finalment, l'escrit acabà afirmant indirectament la participació d'*Acracia* i dels anarquistes en la contrarevolució. Aquests Fets foren rebuts per la resta de municipis catalans com les més avivades confrontacions entre les diverses forces polítiques i obreres amb la qual cosa la unitat antifeixista quedava, un cop més, relegada als acords institucionals i polítics; a la utopia revolucionària. En aquest sentit, una qüestió essencial, però que per complexitat i dimensió resta fora d'aquest estudi, és aprofundir per determinar si l'acció de l'edifici de la Telefònica pot, finalment, considerar-se una ocupació, com afirmaven els anarquistes, o una intervenció legítima, com asseguraven les forces del Govern de la Generalitat. Un bon tema de recerca que, de ben segur, és necessari aclarir.

«Más unidos que nunca para ganar la guerra, para consolidar nuestra Revolución» (*UHP*, 5/V/1937, núm. 235, p. 1). Aquest titular ens deixa palesa no només la intenció que *UHP* volia fer arribar als seus lectors sinó la intenció que el PSUC i la UGT volien transmetre als seus partidaris i a la societat revolucionària. Aquesta consigna creia fermament en la necessitat de cooperació entre tots els sectors que integraven la societat d'aleshores per tal de batre l'enemic comú. Per això visualitzaven primordial anteposar la victòria en el conflicte bèl·lic, la idea de la unitat obrera i popular, la unitat antifeixista i la renúncia a les discrepàncies. Heus ací, per tant, la idea que la Revolució no podia afermar-se sinó s'havia afermat prèviament la derrota transversal, universal i incontestable de l'oponent. Un dels testimonis directes d'aquell context fou la líder anarquista Frederica Montseny, qui va proclamar un discurs que donava suport a la unitat que es reclamava.

Tanmateix, com s'ha anat veient, els intents d'unitat es quedaven en això i, esgotada la concòrdia, el Govern es dedicà a vetllar pels seus interessos. Després d'una reunió el dia anterior a Barcelona entre la CNT i el President Companys, *UHP* publicà la seva decidida tria cap a una direcció «(...) responsable y única, que acabe con las funestas dualidades de Poder, organizando a Cataluña, con seriedad estricta, de cara al triunfo» (*UHP*, 5/V/1937, núm. 235, p. 2), en la qual s'evidencià un estat de nerviosisme alarmant i una manca de sang freda preocupant a l'hora de pensar en el front. A Lleida, aquesta reunió va fer que els centres oficials prenguessin mesures de prevenció. No obstant això, la violència fou molt minoritària i concreta, a diferència de la capital del Principat.

La reunió amb Companys, amb intervencions d'UdR i UGT, semblava assentar el seny dels polítics i alguns com Vidiella (PSUC) o Garcia Oliver (CNT), mitjançant la ràdio, plasmaren a la societat obrera barcelonesa l'exigència de posar fi a les confrontacions. *UHP*, en concordança amb el missatge expressat per dirigents del seu partit, volgué complir allò acordat mitjançant la conciliació «[...] y si la insistencia vale, diremos una vez más que Cataluña es el factor decisivo en esta contienda histórica, de alcance internacional» (*UHP*, 5/V/1937, núm. 235, p. 3). Tanmateix, les seves intencions es

quedaren en paraules, ja que no li faltà temps per reprendre els seus atacs vers el POUM en què el considerava l'aliat de l'enemic, de la contrarevolució i del trotskisme. L'acusaren d'incitar i provocar els Fets de Barcelona, d'aguditzar les diferències entre UGT i CNT i de, no menys rellevant, «trençar» el Front Popular. Seguidament, afirmà que les lluites internes dels Fets de Maig no foren casuals ni esporàdiques, sinó que ja es van començar a gestar amb la mort del primer obrer el dia 19 de juliol, l'endemà de l'aixecament militar, cosa que «sentó un precedente desmoralitzador de impunidad» (*UHP*, 5/V/1937, núm. 235, p. 4). Així doncs, en aquest sentit, *UHP* va atacar l'executiu qüestionant la seva actuació respecte l'ordre públic i la presa de mesures vers aquells fets ocorreguts. Per tal d'evitar el desordre públic i els conflictes que darrerament se succeïen, el Govern de la República va decretar fer-se càrrec de la Conselleria d'Ordre Públic del Govern català. A les terres de Ponent hi hagué alguns fets puntuals però remarcables que succeïen en aquestes hores. A Maials (Segrià), per exemple, l'Estat Major desarmà els camperols d'UdR, ERC i UGT a més d'assaltar-ne els respectius locals. A Cervera, quelcom similar. Val a dir, doncs, que *UHP* es mostrà molt a favor de la decisió del Govern de la República, ja que era molt proper als postulats ideològics del partit que el diari representava, el PSUC.

Desmarcant-nos breument del context exclusivament bèl·lic i polític, hom veu interessant aportar alguns trets sobre la Lleida de la rereguarda. Aquesta, tot i les preocupacions pels successos al front, no semblava pas absorbida pel curs de la guerra. La societat lleidatana vivia amb certa normalitat i

no deixava pas de practicar les seves aficions ni de fer allò que li era costum. Fins i tot, *UHP* publicà les obres de teatre o de cinema que es podien veure al Servei Municipal de Teatre i Cinemes. Igual i en paral·lel, es va obrir un servei voluntari de donatius i subscripcions per a les víctimes i els combatents antifeixistes del front, sobretot d'Euskadi i Madrid, per tal d'impregnar la societat lleidatana d'un esperit solidari i unitari. Un dels col·lectius més qüestionats a la rereguarda catalana va ser

el femení. Sobre aquest tema, *UHP* publicà el testimoni de Caritat Mercader, una de les dirigents polítiques més influents i carismàtiques del moment del PSUC. En un article titulat *Las campesinas catalanas sienten la guerra*, Mercader testimonia un recorregut per diversos pobles lleidatans, com ara Alcarràs, Seròs, Almenar o Almatret, durant el qual va intercanviar idees i opinions amb les camperoles dels pobles. Va poder comprovar l'efusivitat amb la qual defensaven la unitat a la rereguarda i vers l'enemic. Mercader explicava com «un día y otro vamos por los pueblos de los alrededores de Lérida [...]» i s'hi verifica que «[...] la mujer payesa catalana es la misma mujer de corazón que la trabajadora de la ciudad. Siente la guerra y hace todo lo que puede para ayudar a ganarla» (*UHP*, 5/V/1937, núm. 235, p. 5). El viatge per terres lleidatanes també li va servir per prendre nota dels problemes i suggeriments que les dones pageses li comentaren amb la finalitat de millorar la realitat rural catalana de la rereguarda.

El dijous 6 de maig, *UHP* inicià el número 236 anunciant la mort per tiroteig del Secretari General d'UGT a Catalunya, Antonio Sesé. A Lleida, els feixistes van bombardejar el cementiri de Sant Isidre.

Paral·lelament, es publicà el ban decretat per l'alcaldia de Lleida que abolia la propietat urbana. No obstant això, alguns dels antics propietaris no acceptaren la nova situació i no abonaren a l'Ajuntament l'import del lloguer dels seus habitatges. El consistori titllà l'acció de «sabotaje sistematizado» (*UHP*, 6/V/1937, núm. 236, p. 1) de la contrarevolució. Aquest comptà amb el suport de la CNT i UGT i s'advertia, als propietaris que no paguessin, que serien denunciats al Tribunal Popular. L'article és signat per Félix Lorenzo Páramo, alcalde de Lleida. Altrament, es publicà una entrevista a Joaquim Vilà, qui analitzà la situació del moment i l'evolució dels fets i assegurà que a Barcelona, igual que a Lleida, la tranquil·litat era completa, amb la qual cosa s'afavoria el front i la rereguarda. Això, assenyalava el Comissari, només beneficiava la normalització de la rereguarda catalana. Així mateix, la República nomenà el General Pozas cap de la Junta de Defensa del Govern republicà a Catalunya. També fou publicat un escrit d'Evaristo Masip, *El campo y los campesinos* (*UHP*, 6/V/1937, núm. 236, p. 2), en què acusà el col·lectivisme que els anarquistes havien imposat d'anar en contra de la voluntat del 99% de la població. Per culpa d'això, a molts camps del Segrià i de la província les collites esperaven a ser recollides sota perill de ser malbaratades. Per contra, defensà el sistema d'«emancipació» del jornal a canvi d'una parcel·la de terra prou gran per treballar i obtenir recursos propis. Es decantava per la llibertat del camperol que podia treballar quan i com volia mentre que, en contraposició, els qui ho feien en grups restaven sota la supervisió d'un encarregat. Així doncs, superposava el cultiu familiar al col·lectivisme i la qüestió dels obrers sobrants a la ciutat portats a treballar al camp.

El divendres 7 de maig, teòricament el darrer dia dels Fets, *UHP* seguia proclamant, amb gran desig i impotència, que «sin orden antifascista es imposible ganar la guerra» (*UHP*, 7/V/1937, núm. 237, p. 1). Criticà la manca de mobilització a la rereguarda i creia important preparar-se i girar la vista des de Barcelona cap a Aragó, al front. *UHP* desmentia que l'ocupació de l'edifici de la Telefònica fos l'origen de la revolta, ja que fou duta a terme per la Conselleria de Seguretat Interior —aquest argument, d'entrada, no serviria pas com a justificació al nostre entendre. A més, assenyalà el diari, el Govern de la Generalitat, com a responsable de la guerra i de la direcció de la revolució, tenia total llibertat i potestat per accedir —no utilitza el verb ocupar— a serveis de primera necessitat com aquest. El periòdic afirmava que, si al Govern hi estaven representades totes les forces obreres —oblida el POUM—, no es comprenia una acció de violència i oposició vers les determinacions preses per la mateixa institució. Finalment, acabava l'article apuntant que els directors de la revolta, la CNT i la cinquena columna —pot sorprendre, *a priori*, la brutalitat de l'equiparació, però era una constant en la seva lluita— eren «fascistas disfrazados de terribles revolucionarios».

El substitut d'Antonio Sesé fou José del Barrio. Una de les mesures que prengué el nou Secretari fou l'expulsió dels dirigents i militants del POUM del sindicat, ja que eren vistos com a contrarevolucionaris i com els culpables dels fets viscuts. No obstant això, *UHP* també anuncià, amb cert alliberament, el retorn a la normalitat presenciat el mateix dia 7 de maig tot i el notable desordre que patia la ciutat en veure-s'hi encara les barricades alçades als carrers, les marques de sang i de tirotejos i d'altres desperfectes fruit del conflicte experimentat. Pel que fa a Lleida, la Conselleria Municipal de Proveïments anuncià la manca de farina per fer pa a causa de l'encara no total restabliment de la normalitat comunicativa a tot el país. Així doncs, la mesura que prengué l'organisme fou donar l'aliment a aquells ciutadans que tinguessin el Carnet Familiar.

El dia 8, per tal de restablir l'ordre total i absolut, es creà un Tribunal d'Urgència per ordre de la Generalitat amb la funció de reorganitzar ràpidament i eficaçment la resta de tribunals. Com era costum, *UHP* tornava a criticar els pumistes i atacava el seu diari *Adelante*. Aquest titllà els fets de ser una provocació organitzada pel Govern vers les forces obreres contra el qual *UHP* respongué acusant-los de voler estendre per tot Catalunya una lluita fratricida. L'argument que el diari psuquista oferí per tal de donar certa coherència a l'actitud dels pumistes fou la degeneració política i la desesperació que patien Nin i els seus. Això provocà que el POUM «constituya en Catalunya y en Lérida el arma ideológica a utilizar por las capas más ignorantes y más irresponsables del pueblo» (*UHP*, 8/V/1937, núm. 238, p. 2). Així doncs, amb el mateix propòsit de restablir el benestar social a les masses populars d'arreu del Principat, Joaquim Vilà, Garcia Lago (Secretari General d'UGT-PSUC), Tomàs i Broto (CNT) i Buiria (POUM), foren conferenciats per *Radio Lérida* per acabar amb les provocacions entre forces obreres i polítiques i evitar conseqüències fatals i lamentables, novament. A més, també varen mostrar el seu condol per l'assassinat de dos obrers lleidatans: Salvador Talavera Ortiz (CNT) i Antonio Vidal (POUM) (*UHP*, 8/V/1937, núm. 238, p. 3; SAGUÉS 2003: 142). En aquest cas, *UHP* no en fa massa ressò perquè eren obrers de forces rivals i enfrontades amb el PSUC-UGT. A més, era a les seues patrulles de control a qui s'acusava d'haver comès l'assassinat. És interessant apuntar que *UHP* va publicar aquest mateix dia dos petits articles, un del Comitè d'Estat Català i l'altre de la UGT, en els quals també es criticava la posició del POUM i d'*Adelante*. *UHP* els publicà, segurament, per dues raons: la primera pel fet que atemptava vers el POUM, el seu gran rival contrarevolucionari, feixista, trotskista, quintacolumnista; i la segona perquè UGT era el sindicat del partit que representà i Estat Català formava part del Govern de la Generalitat al qual donava suport perquè el seu partit, el PSUC, també en formava part, cosa que deixava palesa la intenció d'unitat i de direcció única de l'executiu.

«Després de maig de 1937 tampoc no es van acabar les friccions entre les diferents opcions polítiques, tot i la *solució* dràstica que havia suposat la desaparició del POUM» (SAGUÉS 2003: 148). La persecució del POUM a Lleida després dels Fets, a causa d'un «odi institucional difícil de controlar», va iniciar-se amb la fugida de la ciutat dels seus membres més destacats. Com explica Francesc Viadiu, Delegat d'Ordre Públic de la Generalitat a Lleida:

[...] *En Lérida ha sido detenido y trasladado a Barcelona nuestro querido camarada Santiago Palacín —dirigente del POUM a Lleida. ¿Conoce Lérida [...] al defensor de todos los atropellos cometidos por los reaccionarios contra los campesinos pobres? Lérida, la Lérida política y social, la que vive en vibración antifascista, ¿puede consentir parecido atropello? [...] Esto tiene todos los síntomas de provocación derrotista. Las organizaciones de Lérida deben pronunciarse. ¿Consienten tamaño atropello? Bien, la responsabilidad histórica que caiga sobre ellos* (SAGUÉS 2003: 143–144).

Viadiu, home contrari a la lluita i persecució a què se sotmetia el POUM, ho denuncià així davant la seva ciutat. Tanmateix, prou conegut és el desenllaç que la Història va brindar a aquest episodi. Sense entrar en disseccions polítiques o ideològiques, aquest fou sens dubte un marcador impecable entorn les discrepàncies i les dificultats amb què les forces lleials es van trobar a l'hora d'instaurar una utòpica unitat a la rereguarda que, no únicament, va perjudicar el triomf de la República.

Esdevé aquest detall, doncs, el gran exemple del pragmatisme i tacticisme en el qual es movia el diari, i també lògicament el PSUC i la UGT, durant els primers mesos de revolució i rereguarda, els Fets de Maig i tot el conflicte. Una anàlisi que, tot i ser parcial i subjectiva, pot ajudar a entendre una mica més la visió i l'estratègia bèl·lica del PSUC i dels comunistes catalans.

“ (...) aquest fou sens dubte un marcador impecable entorn les discrepàncies i les dificultats amb què les forces lleials es van trobar a l'hora d'instaurar una utòpica unitat a la rereguarda

BIBLIOGRAFIA

SAGUÉS (2003): Joan Sagúes, *Una ciutat en guerra. Lleida en la guerra civil espanyola (1936–1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.